บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุป

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาของการจัดระบบสารสนเทศโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย โดยศึกษาจากความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 36 คน และครูผู้ทำหน้าที่ระบบสารสนเทศ จำนวน 36 คน รวม 72 คน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเชียงแสน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถาม ที่ผู้ศึกษาดัดแปลงมาจากแบบสอบถามของ บรรเจิด สิทธิโชค (2539, หน้า 99-110) โดยเปลี่ยนกระทงคำถามมาเป็นแบบตรวจสอบรายการให้เลือกตอบ มี 3 ตอน คือตอนที่ 1 **สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามและสภาพของหน่วยงาน** เป็นแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 **สภาพปัจจุบันของการปฏิบัติงานสารสนเทศของโรงเรียน** ตามกระบวนการ 6 ขั้นตอน เป็นแบบตรวจสอบรายการ ส่วนตอนที่ 3 **ปัญหาในการปฏิบัติงานและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานการจัดระบบสารสนเทศในโรงเรียน** เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด ผู้ตอบแบบสอบถาม ตอบได้ตามกระบวนการจัดระบบสารสนเทศของโรงเรียนประถมศึกษา 6 ขั้นตอน

ผู้ศึกษาได้จัดส่งและรับแบบสอบถามด้วยตนเอง ซึ่งแบบสอบถามที่ได้คืนมาของผู้บริหาร จำนวน 36 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 สำหรับแบบสอบถามของครูผู้ที่ทำหน้าที่จัดระบบสารสนเทศ จำนวน 36 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 รวมทั้งหมด 72 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์หาค่าร้อยละ และใช้ความถี่ สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามและสภาพของหน่วยงาน

ผู้บริหารโรงเรียน

สถานภาพด้านเพศ อายุ วุฒิการศึกษา และระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่ง พบว่า ประชากรที่ศึกษาเป็นเพศชายทั้งหมด มีอายุส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 41-50 ปี มีวุฒิการศึกษาส่วนใหญ่ระดับ

ปริญญาตรี สำหรับระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่มีระยะเวลามากกว่า 15 ปีขึ้นไป

สภาพด้านระดับการศึกษาที่เปิดสอน จำนวนนักเรียน จำนวนครู การมีคอมพิวเตอร์ใช้งาน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่เปิดสอนระดับก่อนประถมศึกษาและระดับประถมศึกษา มีจำนวนนักเรียนอยู่ระหว่าง 121-539 คน มีจำนวนครูอยู่ระหว่าง 6-10 คน และโรงเรียนส่วนใหญ่มีคอมพิวเตอร์ใช้

ครูผู้ปฏิบัติงานสารสนเทศในโรงเรียน

สถานภาพด้านเพศ อายุ ระยะเวลาที่ปฏิบัติการสอนปฏิบัติการสอนในระดับวุฒิทางการศึกษา พบว่า ประชากรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 31-40 ปี มีระยะเวลาที่ปฏิบัติการสอนมากกว่า 15 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่ปฏิบัติการสอนในระดับชั้นประถมศึกษา มีวุฒิการศึกษาส่วนใหญ่ระดับปริญญาตรี และจบวิชาเอกอื่น ๆ เป็นส่วนใหญ่

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันของการปฏิบัติงานสารสนเทศของโรงเรียนในส่วนของผู้บริหารโรงเรียน

ขั้นการเก็บรวบรวมข้อมูล พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่เห็นว่ามีการปฏิบัติได้ค่อนข้างมาก เมื่อเรียงลำดับค่าร้อยละของรายการที่ได้ปฏิบัติจากมากไปหาน้อย ได้แก่ โรงเรียนได้กำหนดตัวบุคคลที่รับผิดชอบในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีการกำหนดวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตัวบุคคลที่ได้รับการกำหนดให้รับผิดชอบในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีความเหมาะสม โรงเรียนได้กำหนดขอบเขต (รายการ) ของข้อมูลที่จะเก็บรวบรวม อย่างไรก็ตามผู้บริหารโรงเรียนมากกว่าครึ่งหนึ่งเห็นว่า โรงเรียนไม่มีตารางเวลาหรือปฏิทินการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลไว้อย่างชัดเจน

ขั้นการตรวจสอบข้อมูล พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่เห็นว่ามีการปฏิบัติได้ค่อนข้างมาก เมื่อเรียงลำดับค่าร้อยละของรายการที่ได้ปฏิบัติจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ข้อมูลที่ได้มาตรงตามลักษณะงานของโรงเรียนที่ปฏิบัติ คนที่รับผิดชอบในการตรวจสอบข้อมูล มีความรู้ ความสามารถเหมาะสมกับหน้าที่ ข้อมูลที่ได้มาตรงตามเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของสารสนเทศที่ต้องการ และ

โรงเรียนได้ทำการปรับปรุงแก้ไขข้อมูลที่ผิดพลาด ที่เกิดจากการจัดเก็บที่ถูกต้อง แต่อย่างไรก็ตาม ผู้บริหารโรงเรียนครึ่งต่อครึ่งเห็นว่า โรงเรียนมีการตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาเปรียบเทียบกับข้อมูลในอดีต และได้ทำการตรวจสอบข้อมูลบางแหล่งพื้นที่ด้วยการสุ่มตรวจ

ขั้นการประมวลผลข้อมูล พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่เห็นว่า มีการปฏิบัติได้พอใช้ เมื่อเรียงลำดับค่าร้อยละของรายการที่ได้ปฏิบัติจากมากไปหาน้อย ได้แก่ บุคคลผู้รับผิดชอบในการประมวลผลข้อมูล มีความรู้ ความสามารถเหมาะสม โรงเรียนได้ทำการประมวลผลข้อมูลโดยใช้เครื่องคิดเลข และได้ทำการประมวลผลข้อมูลตรงตามเวลาที่กำหนด แต่ในขณะเดียวกันผู้บริหารโรงเรียน มากกว่าครึ่งหนึ่งเห็นว่า โรงเรียนไม่ได้ทำการประมวลผลข้อมูลโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ ไม่ได้จัดทำโปรแกรมคอมพิวเตอร์ให้สอดคล้องกับลักษณะงานของโรงเรียน และไม่ได้กำหนดขอบข่ายของดัชนีข้อมูลที่จะทำการประมวลผลไว้

ขั้นการจัดหน่วยหรือคลังข้อมูล พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่เห็นว่ามีการปฏิบัติได้น้อย เมื่อเรียงลำดับค่าร้อยละของรายการที่ได้ปฏิบัติจากมากไปหาน้อย ได้แก่ โรงเรียนจัดเก็บรักษาข้อมูลสารสนเทศโดยใช้แฟ้มข้อมูล ได้มีการจัดระบบการเก็บรักษาข้อมูลสารสนเทศไว้เป็นหมวดหมู่ตามลักษณะงานของโรงเรียน และมีวัสดุครุภัณฑ์ที่ใช้เก็บรักษาข้อมูลสารสนเทศ เช่น ตู้เก็บแฟ้ม แผ่นดิสเกต แต่อย่างไรก็ตามผู้บริหารโรงเรียนมากกว่าครึ่งหนึ่งเห็นว่าโรงเรียนไม่ได้จัดทำสไลด์ข้อมูลสารสนเทศที่สำคัญ ๆ เพื่อเผยแพร่นอกโรงเรียน ไม่ได้จัดเก็บรักษาข้อมูลสารสนเทศโดยใช้แผ่นดิสเกต ไม่ได้จัดให้มีสถานที่เป็นห้องปฏิบัติการ สำหรับเสนอผลงานของหน่วยงาน ไม่ได้จัดทำแผนภูมิแสดงสารสนเทศที่สำคัญเพื่อเผยแพร่ในหน่วยงาน ไม่ได้จัดสถานที่เป็นศูนย์สารสนเทศทางการศึกษาระดับโรงเรียนไว้เป็นสัดส่วน และไม่ได้จัดให้มีเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์สารสนเทศ

ขั้นการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่เห็นว่า มีการปฏิบัติได้ค่อนข้างมาก เมื่อเรียงลำดับค่าร้อยละของรายการที่ได้ปฏิบัติจากมากไปหาน้อย ได้แก่ โรงเรียนได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาในการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลได้ทันตามกำหนดเวลาของการใช้ ข้อมูลที่ได้ทำการวิเคราะห์แล้วมีความถูกต้องตรงตามวัตถุประสงค์ของการใช้แต่ละเรื่อง มีการนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการบริหารงานในโรงเรียนทุกครั้ง แต่ในขณะเดียวกันผู้บริหารโรงเรียนมากกว่า

ครึ่งหนึ่งเห็นว่า โรงเรียนไม่ได้จัดให้มีบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถทางคณิตศาสตร์และสถิติเป็นผู้วิเคราะห์ข้อมูล และไม่ได้แต่งตั้งคณะบุคคลเพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลประเภทที่มีลักษณะเป็นอัตนัย

ขั้นการนำข้อมูลไปใช้ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่เห็นว่ามีการปฏิบัติได้ดีมากเมื่อเรียงลำดับค่าร้อยละของรายการที่ได้ปฏิบัติจากมากไปหาน้อย ได้แก่ โรงเรียนได้นำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ประกอบการวางแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนได้นำข้อมูลสารสนเทศไปใช้เพื่อการตัดสินใจ วินิจฉัยสั่งการ โรงเรียนได้นำข้อมูลสารสนเทศไปใช้เพื่อการควบคุม กำกับ ดูแลงาน ประเมินผลงานโครงการ และพัฒนาบุคลากรในโรงเรียน ส่วนรายการลำดับสุดท้ายที่ผู้บริหารโรงเรียนมีความเห็นตรงกันในขั้นตอนนี้ คือ โรงเรียนได้นำข้อมูลสารสนเทศไปใช้เพื่อการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์โรงเรียน ได้นำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ประกอบการเสนอคำของบประมาณประจำปีของโรงเรียน และได้นำข้อมูลสารสนเทศไปใช้เพื่อการเสนอรายงานต่อหน่วยงานบังคับบัญชาชั้นเหนือขึ้นไป

สภาพปัจจุบันของการปฏิบัติงานสารสนเทศของโรงเรียนในส่วนของผู้ปฏิบัติงานสารสนเทศในโรงเรียน

ขั้นการเก็บรวบรวมข้อมูล พบว่า ผู้ปฏิบัติงานสารสนเทศในโรงเรียนส่วนใหญ่เห็นว่ามีการปฏิบัติได้ค่อนข้างมาก เมื่อเรียงลำดับค่าร้อยละของรายการที่ได้ปฏิบัติจากมากไปหาน้อย ได้แก่ โรงเรียนได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล กำหนดแนวทางปฏิบัติให้ผู้รับผิดชอบเป็นลายลักษณ์อักษร มีการวางแผนการปฏิบัติงานสารสนเทศไว้ล่วงหน้า ได้กำหนดตัวบุคคลที่รับผิดชอบในการเก็บรวบรวมข้อมูล และตัวบุคคลที่ได้รับการกำหนดมีความเหมาะสม แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ปฏิบัติงานสารสนเทศในโรงเรียนมากกว่าครึ่งหนึ่งเห็นว่า โรงเรียนไม่มีตารางเวลาหรือปฏิทินการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลไว้ชัดเจน

ขั้นการตรวจสอบข้อมูล พบว่า ผู้ปฏิบัติงานสารสนเทศในโรงเรียนส่วนใหญ่เห็นว่ามีการปฏิบัติได้ค่อนข้างมาก เมื่อเรียงลำดับค่าร้อยละของรายการที่ได้ปฏิบัติจากมากไปหาน้อย ได้แก่ คนที่รับผิดชอบตรวจสอบข้อมูล มีความรู้ ความสามารถเหมาะสมกับภาระหน้าที่ ข้อมูลที่ได้มาตรง

ตามเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของสารสนเทศ และมีความถูกต้องและเป็นปัจจุบัน แต่ในขณะเดียวกัน ผู้ปฏิบัติงานสารสนเทศในโรงเรียนมากกว่าครึ่งหนึ่งเห็นว่า ไม่ได้มีการตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาเปรียบเทียบกับข้อมูลในอดีต และไม่ได้ทำการตรวจสอบข้อมูลบางแหล่งพื้นที่ด้วยการสุ่มตรวจ

ขั้นการประมวลผลข้อมูล พบว่า ผู้ปฏิบัติงานสารสนเทศในโรงเรียนส่วนใหญ่เห็นว่ามีการปฏิบัติได้ค่อนข้างมาก เมื่อเรียงลำดับค่าร้อยละของรายการที่ได้ปฏิบัติจากมากไปหาน้อย ได้แก่ โรงเรียนทำการประมวลผลข้อมูลโดยใช้เครื่องคิดเลข ทำการประมวลผลข้อมูลตรงตามที่กำหนด บุคคลผู้รับผิดชอบในการประมวลผลข้อมูล มีความรู้ ความสามารถเหมาะสม และเป็นบุคคลคน ๆ เดียวกับผู้เก็บรวบรวมและตรวจสอบข้อมูล แต่อย่างไรก็ตามผู้ปฏิบัติงานสารสนเทศในโรงเรียนมากกว่าครึ่งหนึ่งเห็นว่า โรงเรียนไม่ได้ทำการประมวลผลข้อมูลโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ และไม่ได้จัดทำโปรแกรมคอมพิวเตอร์ให้สอดคล้องกับลักษณะงานของโรงเรียน

ขั้นการจัดหน่วยหรือคลังข้อมูล พบว่า ผู้ปฏิบัติงานสารสนเทศในโรงเรียนส่วนใหญ่เห็นว่ามีการปฏิบัติได้น้อย เมื่อเรียงลำดับค่าร้อยละของรายการที่ได้ปฏิบัติจากมากไปหาน้อย ได้แก่ โรงเรียนเก็บรักษาข้อมูลสารสนเทศโดยใช้แฟ้มข้อมูลมีวัสดุ ครุภัณฑ์ที่ใช้เก็บรักษาข้อมูลสารสนเทศ เช่น ตู้เก็บแฟ้ม หรือแผ่นดิสเกต ผู้รับผิดชอบประจำศูนย์สารสนเทศมีความรู้ความสามารถเหมาะสม โรงเรียนได้จัดระบบการเก็บรักษาข้อมูลสารสนเทศไว้เป็นหมวดหมู่ตามลักษณะงานของโรงเรียน แต่ในขณะเดียวกันผู้ปฏิบัติงานสารสนเทศในโรงเรียนมากกว่าครึ่งหนึ่ง เห็นว่า โรงเรียนไม่ได้จัดทำสไลด์ข้อมูลสารสนเทศที่สำคัญๆ เพื่อเผยแพร่นอกโรงเรียน ไม่ได้จัดเก็บรักษาข้อมูลสารสนเทศโดยใช้แผ่นดิสเกต ไม่ได้จัดให้มีสถานที่เป็นห้องปฏิบัติการ สำหรับเสนอผลงานของหน่วยงาน และไม่ได้จัดทำแผนภูมิแสดงสารสนเทศที่สำคัญเพื่อเผยแพร่ในหน่วยงาน

ขั้นการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ผู้ปฏิบัติงานสารสนเทศในโรงเรียนส่วนใหญ่มีการปฏิบัติได้ค่อนข้างมาก เมื่อเรียงลำดับค่าร้อยละของรายการที่ได้ปฏิบัติจากมากไปหาน้อย ได้แก่ โรงเรียนได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาในการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนทำการวิเคราะห์ข้อมูลได้ทันตามกำหนดเวลาของการใช้ โรงเรียนได้ทำการตรวจสอบความถูกต้องของการวิเคราะห์ข้อมูล และมีการนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการบริหารงานในโรงเรียนทุกครั้ง แต่อย่างไรก็ตามผู้ปฏิบัติงานสารสนเทศในโรงเรียนมากกว่า

ครึ่งหนึ่งเห็นว่า โรงเรียนไม่ได้แต่งตั้งคณะบุคคลเพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลประเภทที่มีลักษณะเป็นอัตนัย และไม่ได้จัดให้มีบุคลากรผู้มีความรู้ ความสามารถทางคณิตศาสตร์และสถิติเป็นผู้วิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นการนำข้อมูลไปใช้ พบว่า ผู้ปฏิบัติงานสารสนเทศในโรงเรียนส่วนใหญ่เห็นว่ามีการปฏิบัติได้ดีมาก เมื่อเรียงลำดับค่าร้อยละของรายการที่ได้ปฏิบัติจากมากไปหาน้อย ได้แก่ โรงเรียนได้นำข้อมูลสารสนเทศไปใช้เพื่อการพัฒนาบุคลากร ประกอบการวางแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน ควบคุม กำกับ ดูแลงาน ประเมินผลงานโครงการ และนำไปใช้ประกอบการเสนอคำของบประมาณประจำปีของโรงเรียน ส่วนรายการลำดับสุดท้ายในขั้นตอนนี้ ได้แก่ โรงเรียนได้นำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ เพื่อการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์โรงเรียน

ตอนที่ 3 ปัญหาในการปฏิบัติงานและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานการจัดระบบสารสนเทศในโรงเรียน

ผู้บริหารโรงเรียน

ปัญหาในการปฏิบัติงาน

ในการจัดระบบสารสนเทศโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย มีสภาพปัญหาในการปฏิบัติงาน สรุปได้ดังนี้

ขั้นการเก็บรวบรวมข้อมูล พบว่า มีสภาพปัญหาโดยเรียงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย ได้แก่ โรงเรียนไม่มีตัวบุคลากรที่รับผิดชอบโดยตรง ในการเก็บรวบรวมข้อมูลปกติให้เจ้าหน้าที่ธุรการโรงเรียนเป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งมักมีเวลาน้อย เพราะต้องทำหน้าที่ปฏิบัติการสอนด้วย อนึ่ง เนื่องจากเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก บุคลากรไม่เพียงพอจึงมักจัดทำเฉพาะเรื่องที่เห็นว่ามีความจำเป็นหรือตามที่ผู้บังคับบัญชาสั่งให้ปฏิบัติเป็นครั้งคราวเท่านั้น การจัดเก็บรวบรวมข้อมูลยังไม่เป็นระบบ ขาดการวางแผนที่ละเอียด ชัดเจน จึงจัดเก็บข้อมูลได้ไม่ครอบคลุมทุกรายการ ใช้เครื่องมือไม่หลากหลาย ขาดการค้นคว้าจากแหล่งข้อมูล ผู้ทำหน้าที่เก็บรวบรวมข้อมูลขาดความรู้ความเข้าใจ ความชำนาญ ไม่มีประสบการณ์ในการจัดเก็บ ทำให้ไม่เห็นความสำคัญของข้อมูล การเก็บข้อมูลที่ต้องอาศัยบุคคลในชุมชน มักไม่ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร ได้รับข้อมูลคืนไม่ครบถ้วนและเป็นจริง ขาดงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานในด้านนี้ คณะครูไม่มีส่วนร่วมในการจัดเก็บข้อมูล ขาดการ

ประชาสัมพันธ์ให้คณะครูและชุมชนเกิดความรู้ ความเข้าใจ และมองเห็นความสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นการตรวจสอบข้อมูล พบสภาพปัญหาโดยเรียงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย ได้แก่ ขาดการตรวจสอบข้อมูลที่เป็นระบบ กระทำเป็นบางครั้งและเป็นเรื่องในวงจำกัด ไม่ต่อเนื่องโดยตรวจสอบความถูกต้องอย่างง่ายๆ และจะทำการตรวจสอบเมื่อจัดทำรายงานหรือทำแผนปฏิบัติการประจำปีเท่านั้น ผู้รับผิดชอบในการตรวจสอบข้อมูล ไม่มีความรู้ความสามารถเพียงพอ ไม่มีบุคลากรที่จะทำการตรวจสอบข้อมูลโดยเฉพาะ ผู้ปฏิบัติมีงานรับผิดชอบหลายอย่าง เห็นว่าเป็นการเพิ่มภาระในการทำงาน ทำให้ไม่มีเวลาในการตรวจสอบ ไม่มีคณะทำงานในการตรวจสอบข้อมูล ส่วนใหญ่ผู้บริหารเป็นผู้ตรวจสอบด้วยตนเอง และส่วนหนึ่งไม่เห็นความสำคัญในการตรวจสอบข้อมูล ขั้นการประมวลผลข้อมูล พบสภาพปัญหาโดยเรียงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย ได้แก่ ขาดเครื่องมือในการประมวลผลข้อมูล เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ ไม่มีบุคลากรที่รับผิดชอบดำเนินการเนื่องจากครูไม่ครบชั้น บุคลากรที่รับผิดชอบ ไม่มีความรู้ ความสามารถที่เหมาะสมในการประมวลผลข้อมูล ทำให้ได้ข้อมูลไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ของการใช้ ไม่ได้ดำเนินการประมวลผลข้อมูลอย่างจริงจัง เป็นกิจลักษณะที่ชัดเจน จะกระทำเมื่อต้องจัดทำตามแบบรายงานที่หน่วยเหนือส่งมาให้สำรวจ ไม่มีการประมวลผลข้อมูล ไม่เห็นความจำเป็นและความสำคัญของการประมวลผลข้อมูล ไม่ได้กำหนดวัตถุประสงค์และขั้นตอนในการปฏิบัติไว้ชัดเจน

ขั้นการจัดหน่วยหรือคลังข้อมูล พบสภาพปัญหา โดยเรียงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย ได้แก่ โรงเรียนไม่ได้ทำการเก็บรักษาข้อมูลไว้ในแผ่นดิสเกต ส่วนใหญ่เก็บไว้ในแฟ้มเก็บเอกสาร สภาพของโรงเรียนไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดเก็บรักษาข้อมูล เนื่องจากเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ขาดแคลนอาคารสถานที่ ไม่สามารถจัดห้องพิเศษไว้เพื่อจัดทำเป็นศูนย์ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษาระดับ โรงเรียนไว้โดยเฉพาะบุคลากรขาดความรู้ ความชำนาญในการใช้เครื่องมือที่ทันสมัยในการจัดเก็บรักษาข้อมูล เช่น คอมพิวเตอร์ ขาดแคลนครุภัณฑ์ วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศที่ปลอดภัย เช่น ตู้เก็บเอกสาร แฟ้ม คอมพิวเตอร์ แผ่นดิสเกต บุคลากรที่รับผิดชอบมีภาระงานที่ต้องปฏิบัติมาก เนื่องจากมีครูไม่ครบชั้น มีเวลาปฏิบัติงานน้อย ทำให้งานไม่มีประสิทธิภาพ บุคลากรไม่มีความรู้ในการจัดเก็บข้อมูลที่เป็นระบบ ถูกต้องตามหลักวิชาการจึงมี

การจัดเก็บตามที่เคยปฏิบัติต่อ ๆ กันมา และจัดเก็บเป็นบางเรื่องเท่านั้น ระบบข้อมูลไม่ดีพอ ไม่มีการแยกแยะข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ที่ชัดเจน ทำให้ยากแก่การค้นหา นำมาใช้ไม่ทันต่อเหตุการณ์ ขาดงบประมาณในการดำเนินงานด้านนี้อย่างเพียงพอ

ขั้นการวิเคราะห์ข้อมูล พบสภาพปัญหาโดยเรียงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย ได้แก่ โรงเรียนไม่ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบและจริงจัง วิเคราะห์เฉพาะเรื่องที่เป็นปัญหาหรือผิดหลักการหรือเป้าหมายของโครงการเท่านั้น ขาดบุคลากรผู้รับผิดชอบในการวิเคราะห์ข้อมูล เนื่องจากมีครูต่ำกว่าเกณฑ์และต้องรับผิดชอบงานหลายอย่าง ผู้บริหารโรงเรียนจึงเป็นผู้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเอง บุคลากรขาดความรู้ความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ ไม่มีความมั่นใจในการวิเคราะห์ทำให้ข้อมูลขาดความเชื่อมั่น ไม่ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพราะไม่เห็นความสำคัญ โรงเรียนไม่ได้แต่งตั้งคณะทำงานขึ้นเพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีลักษณะเป็นอัตนัย มักวิเคราะห์ด้วยบุคคลคนเดียว อาจทำให้ได้ข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง

ขั้นการนำข้อมูลไปใช้ พบสภาพปัญหาโดยเรียงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย ได้แก่ นำข้อมูลที่ไม่ได้ทำการวิเคราะห์ไปใช้เป็นส่วนใหญ่ทำให้เกิดความผิดพลาดเพราะข้อมูลคลาดเคลื่อนไม่เป็นปัจจุบันและตรงกับความเป็นจริง บริหารโรงเรียนไม่ใช้ข้อมูลสารสนเทศมาประกอบการตัดสินใจวินิจฉัยสั่งการในการทำงาน บางครั้งใช้ความรู้สึกส่วนตัวหรือสามัญสำนึกของตนเองเป็นหลัก ไม่ใช้ข้อมูลสารสนเทศในการประชาสัมพันธ์โรงเรียน บุคลากรในโรงเรียนไม่ทราบข้อมูลสารสนเทศ และไม่ได้นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการทำงาน โรงเรียนไม่ได้นำข้อมูลสารสนเทศมาใช้ประกอบในการวางแผนปฏิบัติการประจำปีอย่างจริงจัง โรงเรียนนำข้อมูลไปใช้น้อยมากและไม่ครบภารกิจของงานทั้ง 6 งาน

ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานจัดระบบสารสนเทศ

ขั้นการเก็บรวบรวมข้อมูล พบข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานจัดระบบสารสนเทศโรงเรียนในด้านนี้ โดยเรียงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย ได้แก่ ควรจัดให้มีการอบรม สัมมนา ศึกษาดูงานเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ ให้มีความรู้ความสามารถในการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นระบบถูกหลักวิชาการ จัดให้มีเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เพียงพอ

ให้คณะครูได้มีส่วนร่วมหรือแต่งตั้งคณะทำงานในการเก็บรวบรวมข้อมูล ควรมีการวางแผนและกำหนดวัตถุประสงค์ที่ละเอียดชัดเจนในการเก็บรวบรวมข้อมูล จัดสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย ควรมีการประชาสัมพันธ์ ชี้แจงให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและชุมชนให้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นการตรวจสอบข้อมูล พบข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานจัดระบบสารสนเทศโรงเรียนในด้านนี้โดยเรียงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย ได้แก่ ควรมีการแต่งตั้งคณะทำงานที่มีความรู้ ความสามารถเหมาะสมเป็นผู้ดำเนินการตรวจสอบข้อมูลมีการจัดอบรมสัมมนาศึกษาดูงานด้านการตรวจสอบข้อมูล แต่งตั้งมอบหมายให้มีผู้รับผิดชอบโดยตรง และควรจัดให้บุคลากรคนละคนกับผู้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นผู้ตรวจสอบข้อมูล

ขั้นการประมวลผลข้อมูล พบข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานจัดระบบสารสนเทศโรงเรียนในด้านนี้โดยเรียงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย ได้แก่ ควรจัดให้มีผู้รับผิดชอบในการประมวลผลข้อมูล ซึ่งอาจเป็นบุคคลคนเดียวกันกับผู้เก็บรวบรวมข้อมูลก็ได้ ควรจัดให้มีการอบรม สัมมนา ศึกษาดูงานด้านการประมวลผลข้อมูล โรงเรียนควรสนใจและให้ความสำคัญในการประมวลผลข้อมูล แล้วนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนพัฒนาโรงเรียน

ขั้นการจัดหน่วยหรือคลังข้อมูล พบข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานจัดระบบสารสนเทศโรงเรียนในด้านนี้โดยเรียงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย ได้แก่ ควรจัดเก็บข้อมูลให้เป็นระบบ แยกแยะให้เป็นหมวดหมู่ตามลักษณะงานทั้ง 6 งานของโรงเรียน จัดให้มีสถานที่เป็นคลังข้อมูลสารสนเทศที่เป็นเอกเทศโดยเฉพาะ ควรจัดทำข้อมูลสารสนเทศโดยเก็บรวบรวมเป็นรูปเล่ม เพื่อสะดวกต่อการค้นหาและนำไปใช้ กำหนดให้มีผู้รับผิดชอบโดยตรง มีการจัดอบรมสัมมนาศึกษาดูงานด้านการจัดหน่วยคลังข้อมูล ควรจัดเก็บรักษาข้อมูลไว้ในแฟ้มหรือแผ่นดิสเกต โดยจัดทำโปรแกรมคอมพิวเตอร์แยกเป็นฝ่ายงานต่างๆ และจัดทำแผนภูมิแสดงสารสนเทศที่สำคัญเพื่อเผยแพร่ในหน่วยงาน

ขั้นการวิเคราะห์ข้อมูล พบข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานจัดระบบสารสนเทศโรงเรียนในด้านนี้โดยเรียงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย ได้แก่ ควรแต่งตั้งคณะทำงานร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลโดยเฉพาะข้อมูลที่มีลักษณะเป็นอัตนัย นำผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ไปใช้ประโยชน์ในการบริหารโรงเรียน เช่น การวางแผนปฏิบัติการประจำปี และการตัดสินใจ ข้อมูลในชุมชน ควรให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้เป็นผู้ร่วมวิเคราะห์ เช่น ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เป็นต้น ผู้บริหารโรงเรียนควรร่วมวิเคราะห์ข้อมูลด้วย มีจัดอบรม สัมมนา ศึกษาดูงานให้กับผู้รับผิดชอบ จัดให้ผู้ที่มีความรู้ ความถนัดเฉพาะด้าน เข้าร่วมวิเคราะห์ เช่น ผลการเรียนและควรให้นักวิชาการหรือครูวิชาการโรงเรียนได้ร่วมวิเคราะห์

ขั้นการนำข้อมูลไปใช้ พบข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานจัดระบบสารสนเทศโรงเรียนในด้านนี้โดยเรียงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย ได้แก่ ควรนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ในการตัดสินใจและจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน นำข้อมูลสารสนเทศไปแสดงไว้ในส่วนข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนในแผนปฏิบัติการประจำปี ควรให้บุคลากรทุกคนได้ทราบข้อมูลที่มีอยู่และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ และมีการจัดอบรม สัมมนา ศึกษาดูงานให้กับคณะครูทุกคน

ผู้ปฏิบัติงานสารสนเทศในโรงเรียน

ปัญหาในการปฏิบัติงาน

ขั้นการเก็บรวบรวมข้อมูล มีสภาพปัญหาโดยเรียงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย ได้แก่ เก็บรวบรวมข้อมูลไม่เป็นระบบ แหล่งข้อมูลไม่มีความแน่นอน ไม่มีการวางแผน และกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ล่วงหน้า มักจัดเก็บข้อมูลเฉพาะที่ต้องจัดทำรายงานต่อหน่วยเหนือเท่านั้น บุคลากรขาดความรู้ ความสามารถในการเก็บรวบรวมข้อมูล และมักเปลี่ยนบุคลากรบ่อย ทำให้การทำงานไม่ต่อเนื่อง ระบบงานสับสน ไม่มีบุคลากรรับผิดชอบดำเนินการโดยตรง ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูล ขาดผู้เสนอแนะหรือให้การนิเทศในการปฏิบัติงาน ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับชุมชน มีปัญหาด้านการให้ความร่วมมือน้อย มักไม่ได้รับแบบสอบถามคืน ขาดเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสำรวจ และไม่ได้เก็บข้อมูลเพราะเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก

ขั้นการตรวจสอบข้อมูล มีสภาพปัญหาโดยเรียงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย ได้แก่ การตรวจสอบข้อมูลมีน้อยและทำแบบง่ายๆ ไม่จริงจัง จะกระทำเฉพาะข้อมูลพื้นฐานเท่านั้น ข้อมูลที่ยุ่งยาก ละเอียด ซับซ้อน ไม่ได้กระทำการตรวจสอบ ทำให้ได้ข้อมูลที่อาจคลาดเคลื่อนจาก

ความเป็นจริงไม่เป็นปัจจุบัน และทันสมัย โรงเรียนขาดการวางแผน ไม่ได้กำหนดตารางเวลาหรือปฏิทินในการตรวจสอบข้อมูลไว้ล่วงหน้า ข้อมูลสารสนเทศมีมาก จึงยากต่อการตรวจสอบอย่างละเอียดให้ครอบคลุมและทั่วถึง ขาดบุคลากรผู้รับผิดชอบในการตรวจสอบข้อมูลโดยเฉพาะ ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของการตรวจสอบข้อมูล และมักตรวจสอบข้อมูลด้วยตนเองเป็นบางครั้งเท่านั้น บุคลากรขาดความรู้ในการตรวจสอบข้อมูล

ขั้นการประมวลผลข้อมูล มีสภาพปัญหา โดยเรียงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย ได้แก่ บุคลากรในโรงเรียนไม่ทำการประมวลผลอย่างจริงจังและต่อเนื่อง มักนำข้อมูลไม่ใช้โดยเบ็ดเสร็จ ข้อมูลมีมากเกินไป บางข้อมูลไม่สามารถนำไปประมวลผลในเชิงสถิติได้ บุคลากรไม่มีความรู้ในการประมวลผลข้อมูล ขาดการนิเทศติดตามให้ความช่วยเหลือจากหน่วยเหนือเมื่อโรงเรียนต้องการ ผู้รับผิดชอบขาดความรู้ ความชำนาญในการใช้เครื่องมือที่ทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์ กรณีมีปัญหาเกี่ยวกับตัวเลข ส่วนมากมักจะใช้เครื่องคิดเลขในการคำนวณเท่านั้น

ขั้นการจัดหน่วยหรือคลังข้อมูล มีสภาพปัญหาโดยเรียงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย ได้แก่ ขาดวัสดุ อุปกรณ์ในการดำเนินการ เช่น กระดาษ ปากกาสี แฟ้มเก็บเอกสาร แผ่นดิสเกต ไม่มีห้องเก็บรักษาข้อมูลไว้เป็นสัดส่วนหรือจัดทำเป็นศูนย์ข้อมูลสารสนเทศการศึกษาระดับโรงเรียนได้ ไม่ได้แยกแยะข้อมูลเป็นหมวดหมู่ ไม่มีการจัดระบบการค้นหาที่มีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดความล่าช้าในการนำไปใช้ ไม่มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง มีภารกิจมาก ไม่มีเวลาพอที่จะจัดเก็บรักษาข้อมูลให้เป็นระบบและครอบคลุม เพราะต้องใช้เวลามาก ผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญ ในการจัดระบบข้อมูลที่ดี ถูกต้อง ทันสมัย ครบถ้วนสมบูรณ์ทั้ง 6 งาน

ขั้นการวิเคราะห์ข้อมูล มีสภาพปัญหา โดยเรียงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลไม่ได้ดำเนินการอย่างจริงจัง ไม่ละเอียดและชัดเจนเท่าที่ควร มีการวิเคราะห์ลักษณะข้อมูลแบบกว้าง ๆ หรือจากผลสรุป แล้วประเมินค่าออกมาเพื่อการตัดสินใจ ไม่มีบุคคลผู้รับผิดชอบในการวิเคราะห์ข้อมูล ปกติผู้บริหารจะเป็นผู้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเอง คณะครูไม่ได้ร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลเพราะไม่ได้แต่งตั้งคณะทำงานให้รับผิดชอบทำให้ข้อมูลบางอย่างคลาดเคลื่อน ขาดบุคลากรผู้มีความรู้ ความสามารถและความชำนาญทางด้านคณิตศาสตร์และสถิติเป็นผู้วิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นการนำข้อมูลไปใช้ มีสภาพปัญหาโดยเรียงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย ได้แก่ นำข้อมูลที่ไม่ได้ทำการตรวจสอบ และผ่านการวิเคราะห์ไปใช้ในการตัดสินใจและการวางแผน บางครั้งนำข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง เป็นปัจจุบัน และตรงกับความเป็นจริงไปใช้ ทำให้เกิดการผิดพลาดในการปฏิบัติงาน บุคลากรในโรงเรียนไม่ทราบข้อมูล และไม่ได้นำข้อมูลไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติงานมีการนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ บางงาน บางโอกาส ไม่ครอบคลุมทุกงาน

ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา

ขั้นการเก็บรวบรวมข้อมูล พบข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานจัดระบบสารสนเทศโรงเรียนในด้านนี้ โดยเรียงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย ได้แก่ ควรจัดอบรมสัมมนา ศึกษาดูงานให้กับบุคลากรผู้รับผิดชอบโดยเฉพาะ มีการวางแผนและกำหนดวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลไว้ล่วงหน้า จัดให้บุคลากรผู้มีความรู้ ความสามารถ มีมนุษยสัมพันธ์ดีเป็นผู้รับผิดชอบในการเก็บรวบรวมข้อมูล ควรจัดเก็บข้อมูลให้ครบถ้วน ครอบคลุมทุกแหล่งข้อมูล เช่น จากแหล่งชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ ในท้องถิ่น ควรแต่งตั้งคณะทำงานขึ้น เพื่อให้ครูมีส่วนร่วมในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้ง 6 งาน มีการจัดสร้างเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลให้หลากหลาย โรงเรียนควรริเริ่ม ค้นคว้าในการเก็บรวบรวมข้อมูลเอง ไม่ใช่ดำเนินการตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยเหนือเท่านั้น

ขั้นการตรวจสอบข้อมูล พบข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานจัดระบบสารสนเทศโรงเรียนในด้านนี้ โดยเรียงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย ได้แก่ ควรแต่งตั้งคณะทำงานตรวจสอบข้อมูลให้ครอบคลุมทั้ง 6 งาน ไม่ควรอยู่กับผู้บริหารคนเดียว เพราะจะทำให้รู้ข้อบกพร่องของงานโดยทำการแก้ไขและวางระบบงานให้เป็นมาตรฐานต่อไป ควรนำข้อมูลมาตรวจสอบให้ตรงกับสภาพความเป็นจริง โดยเปรียบเทียบกับข้อมูลในอดีตและเปรียบเทียบจากหลาย ๆ หน่วยงาน ผู้บริหารควรตระหนักและให้ความสำคัญในการตรวจสอบข้อมูล โดยกำหนดให้มีผู้รับผิดชอบเป็นหลักไว้ และกำหนดตารางเวลาหรือปฏิทินในการตรวจสอบข้อมูลไว้

ขั้นการประมวลผลข้อมูล พบข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานจัดระบบสารสนเทศโรงเรียนในด้านนี้ โดยเรียงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย ได้แก่ ควรเป็นบุคคลคนเดียวกันกับผู้เก็บรวบรวมข้อมูล มีการนิเทศ ติดตามให้ความช่วยเหลือ เสนอแนะแก่โรงเรียน

ในด้านการประมวลผล ควรให้ความสนใจและเห็นความสำคัญของการประมวลผลข้อมูลโดยนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์

ขั้นการจัดหน่วยหรือคลังข้อมูล พบข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานจัดระบบสารสนเทศโรงเรียนในด้านนี้ โดยเรียงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย ได้แก่ ควรนำข้อมูลมาแยกแยะตามลักษณะงานของโรงเรียน โดยจัดเก็บเข้าแฟ้มหรือแผ่นดิสเกตให้ครบถ้วนทั้ง 6 งาน เพื่อสะดวกในการจัดเก็บและนำไปใช้ ควรจัดแสดงแผนภูมิต่างๆ ไว้ในหน่วยงาน ผู้บริหารโรงเรียนยุคใหม่ต้องไม่ละเลยและให้ความสำคัญในการจัดระบบข้อมูล และควรจัดทำสารบัญเรื่องไว้ให้ชัดเจน ขั้นการวิเคราะห์ข้อมูล พบข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานจัดระบบสารสนเทศโรงเรียนในด้านนี้ โดยเรียงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย ได้แก่ ควรแต่งตั้งคณะกรรมการทำหน้าที่ร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาข้อสรุป โดยเฉพาะข้อมูลประเภทที่มีลักษณะเป็นอัตนัย ควรนำข้อมูลมาวิเคราะห์ เพื่อให้รู้ถึงสภาพปัญหาโดยนำผลการวิเคราะห์มาใช้ปรับปรุงโรงเรียน หรือจัดทำแผนพัฒนาโรงเรียน ควรให้บุคลากรที่มีความรู้ทางคณิตศาสตร์และสถิติเป็นผู้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับผู้บริหารโรงเรียน ควรทำการเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ข้อมูลกับข้อมูลในอดีตและจัดแยกข้อมูลว่า ข้อมูลใดควรใช้ ข้อมูลใดไม่ควรใช้

ขั้นการนำข้อมูลไปใช้ พบข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานจัดระบบสารสนเทศโรงเรียนในด้านนี้ โดยเรียงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย ได้แก่ ควรนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ในการวางแผนประจำปี เพื่อพัฒนาโรงเรียนและประกอบการตัดสินใจวินิจฉัยสั่งการในโรงเรียน นำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ให้เป็นประโยชน์ครบทุกงาน ควรนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ในการประเมินผลงานประจำปีของคณะครู และแจ้งให้คณะครูทราบข้อมูลสารสนเทศในโรงเรียนที่มีอยู่เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการทำงาน

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาเห็นว่ามีข้อค้นพบและประเด็นบางประการ ที่สมควรหยิบยกมาอภิปรายได้ดังนี้

ในขั้นการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งสองฝ่าย ส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่าโรงเรียนได้มีการปฏิบัติค่อนข้างมาก ซึ่งถ้าเป็นจริงเท่ากับว่าโรงเรียนได้ให้ความสำคัญ

กับการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งเป็นไปตามแนวปฏิบัติในการจัดระบบสารสนเทศระดับโรงเรียน (สปช., 2537, หน้า 2) ที่กำหนดไว้ว่า การเก็บรวบรวมข้อมูลของโรงเรียน ถือเป็นแหล่งต้นตอของข้อมูลพื้นฐานทางการศึกษา และมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะนำไปจัดทำเป็นระบบสารสนเทศเพื่อการใช้ประโยชน์ทางการศึกษา และเมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดของรายการต่าง ๆ ที่ปฏิบัติในขั้นตอนนี้ ในส่วนของผู้บริหารโรงเรียนพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ได้กำหนดตัวบุคคลที่รับผิดชอบในการเก็บรวบรวมข้อมูล และถ้าหากผู้รับผิดชอบ มีความรู้ความสารถเหมาะสมแล้วน่าจะทำให้การปฏิบัติงานสารสนเทศในโรงเรียนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การศึกษาของปฐมฤกษ์ มณีเนตร (2536, หน้า 103) และของณรงค์ ไทยรัตน์ (2537, หน้า 72) ก็ได้เสนอไว้เช่นกันว่าหน่วยงานควรจัดให้มีบุคลากรรับผิดชอบที่มีความรู้ความสามารถในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แต่ในขณะเดียวกัน ผู้ปฏิบัติงานสารสนเทศในโรงเรียนกลับเห็นว่า รายการที่มีการปฏิบัติมากที่สุดในขั้นตอนนี้ ได้แก่ การกำหนดวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในประเด็นดังกล่าวนี้ หลักการและกรอบความคิดในการกำหนดจำนวนข้อมูลสารสนเทศที่โรงเรียนจะต้องมีและใช้ของ สปช. (2537, หน้า 6) ได้ระบุไว้ว่า การกำหนดวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียน จะเป็นกรอบหรือหลักอีกทางหนึ่งที่จะช่วยให้โรงเรียนกำหนดขอบข่ายหรือจำนวนของข้อมูลสารสนเทศได้ว่าจะต้องมีจำนวนเท่าใดจึงจะเพียงพอและทันต่อเวลาในการใช้ในระดับโรงเรียน

ประเด็นที่น่าสนใจของรายการที่ผู้ตอบแบบสอบถามระบุว่ามีการกระทำน้อยที่สุด ซึ่งสอดคล้องกันทั้งในส่วนของผู้บริหารโรงเรียนและผู้ปฏิบัติงานสารสนเทศ ได้แก่ โรงเรียนมีตารางเวลาหรือปฏิทินการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลไว้อย่างชัดเจนอาจเป็นเพราะว่าทางโรงเรียนเคยชินกับการจัดเก็บข้อมูล เพื่อจัดทำรายงานตามการสั่งการของหน่วยงานต้นสังกัดและให้บริการแก่หน่วยงานอื่นๆ จึงจัดเก็บข้อมูลเป็นครั้งคราวไปโดยไม่ได้จัดทำตารางเวลาหรือปฏิทินที่กำหนดเอง เช่น สปช. ได้กำหนดให้โรงเรียนจัดทำรายงานข้อมูล ณ วันที่ 10 มิ.ย. ของทุกปี และการใช้ข้อมูลในการจัดทำแผนการปฏิบัติการประจำปีเพียงปีละครั้ง

สำหรับขั้นการตรวจสอบข้อมูล โดยรวมปรากฏว่า ผู้ตอบทั้งสองฝ่ายส่วนใหญ่ตอบว่ามีการปฏิบัติค่อนข้างมาก และจากการพิจารณารายละเอียดของขั้นตอนนี้ พบว่า รายการที่มีการปฏิบัติมากที่สุดในขั้นตอนนี้ ในส่วนของผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ ข้อมูลที่ได้มาตรงตามลักษณะงานของ

โรงเรียนที่ปฏิบัติ และรองลงมาเท่ากันสี่รายการ คือ คนที่รับผิดชอบตรวจสอบข้อมูลมีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับภาระหน้าที่ ข้อมูลที่ได้ตรงตามเนื้อหาของสารสนเทศต้องการ ข้อมูลที่ได้มาตรงตามวัตถุประสงค์ของงานสารสนเทศ และโรงเรียนได้ทำการปรับปรุงแก้ไขข้อมูลที่ผิดพลาดที่เกิดจากการจัดเก็บไม่ถูกต้อง ส่วนผู้ปฏิบัติงานสารสนเทศในโรงเรียนเห็นว่า รายการที่มีการปฏิบัติมากที่สุดเท่ากันทั้งสามรายการ ได้แก่คนที่รับผิดชอบตรวจสอบข้อมูลมีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับภาระหน้าที่ ข้อมูลที่ได้มาตรงตามเนื้อหาของสารสนเทศที่ต้องการ และข้อมูลที่ได้มาตรงตามวัตถุประสงค์ของสารสนเทศ รองลงมาได้แก่ ข้อมูลที่ได้รับมีความถูกต้องและเป็นปัจจุบัน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2537, หน้า 17-18) เองก็ได้กำหนดแนวปฏิบัติในเรื่องนี้ว่าทุกครั้งที่เก็บข้อมูลมาจากแหล่งจะต้องนำมาตรวจสอบทุกครั้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณสมบัติที่ดีซึ่งประกอบด้วย 3 ประการสำคัญได้แก่ ความเป็นปัจจุบันของข้อมูล (Timeliness) ว่าเมื่อใดเหมาะกับเวลา และทันกับเวลาที่จะใช้ มีความตรงตามเนื้อหาของสารสนเทศที่ต้องการ (Relevance) สารสนเทศที่ดีจะต้องมีคุณสมบัติในการสื่อความหมายตามวัตถุประสงค์และลักษณะงานมีความพอเพียง และไม่เบี่ยงเบน และสุดท้ายมีความถูกต้องแม่นยำ (Accuracy) สารสนเทศที่ดีต้องตรงต่อความต้องการและสามารถผลิตได้ทันเวลา หากตรวจสอบแล้วพบข้อผิดพลาดบกพร่องก็ต้องจัดเก็บหรือแก้ไขใหม่ นอกจากนี้การศึกษาของ ภานุรัตน์ รัตยาภาส (2534, หน้า 85) ก็เสนอเช่นกันว่า สำนักงานศึกษาธิการอำเภอ ควรกำหนดให้เจ้าหน้าที่ตรวจสอบข้อมูลที่ได้รวบรวมมาเพื่อนำไปผลิตสารสนเทศให้ได้รับสารสนเทศที่มีคุณภาพ และคุณลักษณะตามความต้องการในการบริหารงาน

ประเด็นที่น่าสังเกตเกี่ยวกับรายการในขั้นตอนนี้ ก็คือ การตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาเปรียบเทียบกับข้อมูล ในอดีตและได้ทำการตรวจสอบข้อมูล บางแหล่งพื้นที่ด้วยการสุ่มตรวจมีน้อยที่สุด ซึ่งทั้งผู้บริหารโรงเรียนและผู้ปฏิบัติงานสารสนเทศต่างก็มีความเห็นที่สอดคล้องกัน เช่นเดียวกันกับผลการวิจัยของ ณรงค์ ไทยรัตน์ (2537, หน้า 72-75) ที่ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการใช้ระบบข้อมูลสารสนเทศของหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และพบว่า การตรวจสอบโดยการเปรียบข้อมูลที่มีอยู่กับข้อมูลในอดีตมีการปฏิบัติน้อย อยู่ในระดับที่เป็นปัญหา ทั้งนี้ก็เพราะว่าข้อมูลมีจำนวนมากและผู้ปฏิบัติมีภารกิจหรืองานอื่น ๆ ที่ต้องปฏิบัติหรือรับผิดชอบหลายอย่าง จึงไม่มี

เวลาที่จะทำการตรวจสอบเปรียบเทียบกับข้อมูลในอดีต และทำการสุ่มตรวจสอบข้อมูลในแหล่งพื้นที่ต้องอาศัยเวลาและเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานจึงมีการปฏิบัติน้อย

ในขั้นการประมวลผลข้อมูล การศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่เห็นว่ามีการดำเนินการในเรื่องนี้ ทั้งผู้บริหารโรงเรียนและผู้ปฏิบัติงานสารสนเทศต่างก็มีความเห็นที่สอดคล้องกัน แต่รายการที่มีการปฏิบัติมากนั้นผู้บริหารเห็นว่า บุคคลผู้รับผิดชอบในการประมวลผลข้อมูลมีความรู้ ความสามารถเหมาะสม ส่วนผู้ปฏิบัติงานสารสนเทศกลับเห็นว่า โรงเรียนทำการประมวลผลข้อมูล โดยใช้เครื่องคิดเลขเป็นส่วนใหญ่ และรายการที่ทั้งสองฝ่ายเห็นว่ามีการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ โรงเรียนได้ทำการประมวลผลข้อมูล โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ ทั้งนี้ก็เพราะว่าโรงเรียนในระดับประถมศึกษาไม่ได้รับจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์มาใช้ การศึกษาของ บรรเจิด สิทธิโชค (2539, หน้า 81) เองก็พบว่า การประมวลผลข้อมูลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่ประมวลผลด้วยมือและผลการศึกษาของอุไร ถิตานนท์ (2533, หน้า 122) ก็พบเช่นกันว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 ใช้วิธีการประมวลผลข้อมูลด้วยมือมากที่สุด ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรให้ความสนใจเรื่องนี้ให้มากขึ้น โดยจัดสรรงบประมาณให้กับโรงเรียนได้มีอุปกรณ์เครื่องคอมพิวเตอร์ไว้ใช้ในสถานศึกษา และจัดอบรมบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ ความชำนาญในการใช้เครื่องและจัดทำโปรแกรมคอมพิวเตอร์ให้สอดคล้องกับลักษณะงานของโรงเรียน เพราะจะเกิดประโยชน์ในการพัฒนาสารสนเทศและ การบริหารงานของโรงเรียนมากยิ่งขึ้น

สำหรับในขั้นการจัดหน่วยหรือคลังข้อมูลในหน่วยงานนั้น ผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติน้อย และในรายการที่ปฏิบัติมากที่สุดและน้อยที่สุดในขั้นตอนนี้ก็คือ รายการที่มีการปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่ โรงเรียนเก็บรักษาข้อมูลสารสนเทศโดยใช้แฟ้มข้อมูล เพราะแฟ้มเก็บเอกสารหาง่าย มีราคาถูก ไม่ต้องใช้ความรู้ ความสามารถทางด้านอิเลคทรอนิคส์ซึ่งยุ่งยากและซับซ้อน ใช้เวลามากในการจัดเก็บ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ ดังนั้น วิธีการเก็บข้อมูลสารสนเทศจึงใช้เก็บไว้ในแฟ้มข้อมูลซึ่งก็ตรงกับผลการศึกษาของ การันต์ จันทรานันท์ (2530, บทคัดย่อ) ที่พบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 8 เก็บรักษาข้อมูลส่วนใหญ่ใช้แฟ้ม การศึกษาของ ภิรมยา อินทรกำแหง (2530, หน้า 174-180) ก็พบเช่นเดียวกันว่า การจัดเก็บข้อมูลในระดับจังหวัด

เก็บแยกเป็นอำเภอหรือโรงเรียน เป็นแฟ้มข้อมูล ไม่เคยเก็บรักษาข้อมูลไว้ในอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ การศึกษาของ อุไร ถิตานนท์ (2533, หน้า 121) ก็เช่นกันก็พบว่า การเก็บข้อมูลของโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 12 ลักษณะการเก็บรักษาข้อมูลกระทำโดยจัดเก็บเข้าแฟ้มที่จำแนกหมวดหมู่และดัชนีค้นหาไว้ มีการเก็บรักษาโดยเครื่องคอมพิวเตอร์เพียงร้อยละ 3.54 เท่านั้นแม้แต่การศึกษาในหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ของ ณรงค์ ไทยรัตน์ (2537, หน้า 72) ก็ยังพบว่า การจัดเก็บข้อมูล และสารสนเทศส่วนใหญ่ เก็บไว้ในแฟ้มข้อมูล เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่าการจัดเก็บโดยวิธีนี้ง่ายกว่าวิธีอื่น การดำเนินงานหรือการลงทุนก็ถูกกว่าวิธีอื่น ๆ และสะดวกต่อการค้นหาข้อมูลสารสนเทศ นอกจากนี้การจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศในรูปของสไลด์เพื่อเผยแพร่นอกหน่วยงานก็มีน้อยมาก และตรงกับผลการศึกษาของ บรรเจิด สิทธิโชค (2539, หน้า 81) ที่พบว่า สาเหตุที่โรงเรียนปฏิบัติลักษณะนี้น้อย ก็เป็นเพราะว่าการจัดเก็บโดยวิธีสไลด์และวิดิทัศน์นั้นต้องอาศัยอุปกรณ์ อุปกรณ์ที่มีราคาค่อนข้างแพง การจัดทำต้องใช้ผู้มีความรู้ความสามารถทางเทคนิคในการถ่ายภาพ ตัดต่อภาพ การบันทึกเสียง จึงมีการปฏิบัติในขั้นนี้กันน้อย ส่วนประเด็นที่ว่าด้วยห้องปฏิบัติการ เฉพาะเพื่องานการจัดระบบสารสนเทศและสำหรับเสนอผลงานของหน่วยงาน ยังคงขาดแคลนอยู่ทั้งนี้ก็เพราะว่าโรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก มีปัญหาด้านการขาดแคลนอาคารสถานที่ห้องเรียนไม่เพียงพออยู่แล้ว จึงทำให้ไม่สามารถจัดให้มีสถานที่เป็นห้องปฏิบัติการ เฉพาะสำหรับเสนอผลงานของหน่วยงานได้

ในขั้นการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการศึกษาโดยภาพรวมปรากฏว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่าโรงเรียนมีการปฏิบัติค่อนข้างมาก สอดคล้องกันทั้งความเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและผู้ปฏิบัติงานสารสนเทศ โดยเฉพาะในรายการที่ว่าโรงเรียนได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาในการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2537, หน้า 23-24) เองก็ได้ระบุไว้ว่า ต้องมีการนำเอาข้อมูลสารสนเทศที่ต้องใช้เพื่อการวางแผนมาวิเคราะห์ตามกระบวนการแล้วนำไปใช้

ส่วนรายการที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุดในส่วนของผู้บริหารโรงเรียนในขั้นตอนนี้ ได้แก่ โรงเรียนได้จัดให้มีบุคลากรผู้มีความรู้ ความสามารถทางคณิตศาสตร์ และสถิติเป็นผู้วิเคราะห์ข้อมูล

ทั้งนี้ก็เป็นเพราะว่าโรงเรียนในระดับประถมศึกษาโดยทั่วไปยังขาดแคลนบุคลากร ที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะในทางคณิตศาสตร์และสถิติที่จำเป็นต่อการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งการศึกษาของ บรรเจิด สิทธิโชค (2539, หน้า 83) เองก็พบว่า โรงเรียนไม่สามารถจัดครูที่มีความรู้ความสามารถมาปฏิบัติงานในด้านนี้ได้ เพราะไม่มีคนจริง ๆ

สำหรับขั้นการนำข้อมูลไปใช้นั้น ส่วนใหญ่เห็นว่าได้มีการปฏิบัติมากในทุกรายการ รายการที่ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่ามีการปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่ โรงเรียนได้นำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ประกอบการวางแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อุไร ถิตานนท์ (2533, หน้า 119) ที่พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการวางแผนมากที่สุด นับว่าเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งที่ผู้บริหารโรงเรียนในระดับประถมศึกษาได้ใช้ข้อมูลสารสนเทศในการวางแผนปฏิบัติงานของโรงเรียนมากที่สุด ทั้งนี้ก็เพื่อจะช่วยทำให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนตรงกับประเด็นปัญหา และความต้องการในการพัฒนางานของโรงเรียนมากที่สุดแต่ความเห็นของผู้ปฏิบัติงานสารสนเทศในโรงเรียนนั้นกลับพบว่า โรงเรียนได้นำข้อมูลสารสนเทศไปใช้เพื่อการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียน มากที่สุด

ส่วนในเรื่องของปัญหาเกี่ยวกับการจัดระบบสารสนเทศในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย นั้น พอจะสรุปประเด็นอภิปรายได้ดังนี้

ในขั้นการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้บริหารโรงเรียนมีความเห็นว่าปัญหาในด้านนี้คือ โรงเรียนขาดบุคลากรที่รับผิดชอบโดยตรงในการเก็บรวบรวมข้อมูล โรงเรียนส่วนใหญ่เลยต้องมอบหมายให้ครูเป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งมักมีเวลาน้อยเพราะต้องทำหน้าที่ปฏิบัติการสอนด้วย และเนื่องจากเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก บุคลากรไม่เพียงพอ จึงมักทำเฉพาะเรื่องที่เห็นว่ามีความจำเป็นหรือตามที่ผู้บังคับบัญชาสั่งให้ปฏิบัติเป็นครั้งคราวเท่านั้น สภาพดังกล่าว สอดคล้องกับผลการศึกษาของกัญญา สว่างเรืองศรี (2533, หน้า 177) ที่พบว่า กลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลกส่วนมากไม่มีผู้รับผิดชอบงานข้อมูลและสารสนเทศโดยตรงต้องมีภารกิจในด้านการสอนและทำงานอื่นด้วย โรงเรียนจึงแก้ไขปัญหาโดยมอบหมายให้ครูที่ทำหน้าที่ธุรการของโรงเรียนเป็นผู้ดำเนินการไปโดยปริยาย นอกจากนี้งานในหน้าที่ของโรงเรียนตามแผนงาน โครงการที่เป็นงานนโยบายระดับกรมมีค่อนข้างมาก เช่น โครงการอาหารกลางวัน โครงการอาหารเสริมนม โครงการ

การศึกษาเพื่อพัฒนาชนบท โครงการสหกรณ์โรงเรียน โครงการประชาธิปไตยโรงเรียน เป็นต้น นอกจากนี้โรงเรียนยังต้องรับผิดชอบงานที่กำหนดไว้ในระเบียบ กฎหมายต่าง ๆ อีกมาก เช่น งานการเงินและพัสดุ งานธุรการ งานเกี่ยวกับพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ.2523 ฯลฯ งานที่โรงเรียนต้องปฏิบัติเหล่านี้เป็นภาระอย่างมาก ผู้บริหารโรงเรียนจึงได้กระจายความรับผิดชอบไปให้กับข้าราชการครูเป็นผู้รับผิดชอบปฏิบัติงาน ถ้าหากเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวนบุคลากรมีมากย่อมจะพอแก้ไขกันไปได้แต่ โรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็กมีปัญหามาก ข้าราชการครูมีจำนวนน้อยคน ๆ หนึ่งต้องรับผิดชอบหลาย ๆ งาน หลาย ๆ หน้าที่ นอกเหนือไปจากภารกิจหลักที่ต้องรับผิดชอบ คือ งานการสอน งานครูประจำชั้นหรือประจำวิชา ฯลฯ

ส่วนผู้ปฏิบัติงานระบบสารสนเทศในโรงเรียนกลับเห็นว่าปัญหาที่พบ คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลไม่เป็นระบบ แหล่งข้อมูลไม่มีความแน่นอน ขาดการวางแผนและการกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ล่วงหน้า จึงมักจัดเก็บข้อมูลเฉพาะที่ต้องจัดทำรายงานต่อหน่วยเหนือเป็นหลัก ปฏิบัติตามคำสั่งเป็นครั้งคราวเท่านั้น

ขั้นการตรวจสอบข้อมูล ผู้บริหารโรงเรียนมีความเห็นว่าปัญหาในด้านนี้คือขาดการตรวจสอบข้อมูลที่เป็นระบบ การตรวจสอบกระทำเป็นบางครั้งไม่ต่อเนื่อง และเป็นเรื่องในวงจำกัด โดยตรวจสอบความถูกต้องอย่างง่ายๆ และจะทำการตรวจสอบเมื่อจัดทำรายงานหรือทำแผนปฏิบัติการประจำปีเท่านั้น ซึ่งใกล้เคียงกับปัญหาที่ผู้ปฏิบัติงานสารสนเทศระบุ ซึ่งได้แก่ การตรวจสอบข้อมูลมีน้อยและทำแบบง่าย ๆ ไม่จริงจัง จะกระทำเฉพาะข้อมูลพื้นฐานเท่านั้น ข้อมูลที่ยุ่งยาก ละเอียดซับซ้อนไม่มีการตรวจสอบทำให้ข้อมูลที่ได้มาอาจคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ไม่เป็นปัจจุบันและทันสมัย ผู้ทำหน้าที่ตรวจสอบขาดประสบการณ์การทำงาน และมีหน้าที่ปฏิบัติเป็นประจำ ทำให้ขั้นตอนการตรวจสอบข้อมูลบกพร่อง ซึ่งก็สอดคล้องกับข้อค้นพบในการศึกษาของ ณรงค์ ไทยรัตน์ (2537, หน้า 72) ในขั้นตอนเดียวกันนี้ ทั้งนี้ก็เพราะว่าในสภาพความเป็นจริงนั้น การมอบหมายภารกิจในด้านนี้ให้ครูผู้สอนเท่าที่มีอยู่ไปปฏิบัตินั้น ไม่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของผู้รับมอบซึ่งตามปกติแล้วจะมีหน้าที่ภารกิจอื่นๆ อีกมาก ปฐมฤกษ์ มณีเนตร (2536, หน้า 103) ได้เสนอแนวทางในการแก้ปัญหานี้ไว้ว่าควรแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อช่วยตรวจสอบข้อมูล เพราะการทำงานในรูปของคณะทำงานนั้น สามารถทำได้ในภารกิจที่มีระยะเวลาจำกัดและจะช่วยทำให้งานปฏิบัติได้รวดเร็ว งานเสร็จตามกำหนดเวลามากขึ้น

ขั้นการประมวลผลข้อมูล ผู้บริหารโรงเรียน เห็นว่า ปัญหาในด้านนี้คือ โรงเรียนขาดเครื่องมือในการประมวลผลข้อมูล เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ อันเนื่องมาจากการที่ โรงเรียนส่วนหนึ่งยังไม่ได้รับการจัดสรรเครื่องคอมพิวเตอร์จากทางราชการ หรือไม่ได้รับบริจาคจากเอกชน ทำให้โรงเรียนยังไม่มีเครื่องคอมพิวเตอร์ใช้งาน โรงเรียนที่ศึกษาครั้งนี้ ไม่มีเครื่องคอมพิวเตอร์ใช้ จำนวนถึง 10 ราย ดังนั้นหากจัดให้โรงเรียนทุกโรงเรียนมีเครื่องคอมพิวเตอร์ช่วยในการประมวลผล น่าจะเป็นการประหยัดเวลา ประหยัดค่าใช้จ่ายและประหยัดแรงงานลงได้มาก อีกทั้งทำให้ข้อมูลที่ประมวลผลนั้นถูกต้องแม่นยำ มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นอีกด้วย

ส่วนผู้ปฏิบัติงานสารสนเทศเห็นว่า บุคลากรในโรงเรียนไม่ทำการประมวลผลข้อมูลอย่างจริงจังและต่อเนื่อง มักนำข้อมูลไปใช้โดยเบ็ดเสร็จ บุคลากรที่รับผิดชอบงานนี้ก็มักขาดความรู้ในการประมวลผลข้อมูล จึงทำให้การประมวลผลกระทำไม่จริงจังและต่อเนื่อง

ขั้นการจัดหน่วยหรือคลังข้อมูล ผลการศึกษาความเห็นของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า สภาพปัญหาในด้านนี้คือ โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้ทำการเก็บรักษาข้อมูลไว้ในแผ่นดิสเกต ส่วนใหญ่จัดเก็บไว้ในแฟ้มเก็บเอกสาร เพราะว่าโรงเรียนส่วนใหญ่เพิ่งได้รับจัดสรรครุภัณฑ์เครื่องคอมพิวเตอร์มาใช้ในการศึกษา ตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ และแม้ว่าส่วนหนึ่งจะได้จัดซื้อเองหรือได้รับการบริจาคจากเอกชนมา แต่บุคลากรส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ทักษะ และความชำนาญ ในการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ ให้เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงานสารสนเทศในโรงเรียนได้ จึงยังไม่อาจจะใช้ประโยชน์จากเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่องานนี้ได้อย่างเต็มที่แม้แต่การศึกษาในหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ของณรงค์ ไทยรัตน์ (2537, หน้า 72) เองก็พบว่าการจัดเก็บข้อมูล และสารสนเทศยังอยู่ในแฟ้มข้อมูล เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าการจัดเก็บโดยวิธีการเก็บไว้ในแฟ้มข้อมูลนั้น จัดเก็บได้ง่ายกว่าวิธีอื่น การดำเนินงานหรือการลงทุนก็ถูกกว่าวิธีอื่น ๆ และโรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่นั้นมักมีปัญหาด้านงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรด้านวัสดุ ครุภัณฑ์มาน้อย ทำให้โรงเรียนไม่สามารถจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ เช่น แผ่นดิสเกต มาใช้ในงานดำเนินงานสารสนเทศให้เพียงพอได้ ดังนั้นจากความจำเป็นและสภาพปัญหาดังกล่าว จึงอาจกล่าวได้ว่า ข้อมูลสารสนเทศที่โรงเรียนมีอยู่นั้นยังไม่มีคุณภาพเท่าที่ควร

ขั้นการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่าปัญหาในด้านนี้คือ โรงเรียนไม่ได้วิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบและจริงจัง วิเคราะห์บางเรื่องที่เป็นปัญหาหรือที่เป็นเฉพาะหลักการหรือเป้าหมายของโครงการเท่านั้น ซึ่งก็สอดคล้องใกล้เคียงกับความเห็นของผู้ปฏิบัติงานสารสนเทศที่เห็นว่า การวิเคราะห์ข้อมูลไม่ได้ดำเนินการอย่างจริงจัง ไม่ละเอียดและชัดเจนเท่าที่ควร ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่าบุคลากรยังขาดความรู้ ความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นระบบอย่างต่อเนื่องและจริงจัง ขาดแคลนผู้ที่มีวุฒิทางวิชาคณิตศาสตร์และวิชาสถิติ เพราะจากข้อมูลที่ปรากฏพบว่า จากบุคลากรครูผู้ปฏิบัติงานสารสนเทศในโรงเรียนทั้งหมด 36 ราย มีเพียง 2 รายเท่านั้นที่มีวุฒิทางการศึกษาในวิชาคณิตศาสตร์ ดังนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรจัดอบรมบุคลากรในสังกัดให้มีความรู้ความสามารถในเชิงวิเคราะห์ข้อมูลให้มากยิ่งขึ้น เช่นที่การศึกษาของ ทองเพ็ชร จุมปา (2530, หน้า 116-117) ได้เสนอไว้ว่า ต้องมีการให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ผู้วิเคราะห์ข้อมูล เพราะการให้ความรู้ความเข้าใจและเสริมทักษะเบื้องต้นในการวิเคราะห์ข้อมูล จะช่วยทำให้สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ถูกต้องแม่นยำมากขึ้น และนอกจากนี้ทางโรงเรียนควรแต่งตั้งคณะบุคคลขึ้นมาเพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลประเภทที่มีลักษณะเป็นอัตนัย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ดีมีประสิทธิภาพอันเกิดจากการใช้ดุลยพินิจของคนส่วนใหญ่ในการพิจารณาตัดสินใจ

สำหรับขั้นการนำข้อมูลไปใช้ ผลการศึกษาพบว่า ทั้งผู้บริหารโรงเรียนและผู้ปฏิบัติงานสารสนเทศในโรงเรียน มีความเห็นตรงกันว่ามีการนำข้อมูลที่ไม่ได้ผ่านการตรวจสอบ และการวิเคราะห์ไปใช้ในการตัดสินใจและวางแผน บางครั้งนำข้อมูลที่ไม่ถูกต้องเป็นปัจจุบัน และคลาดเคลื่อนกับความเป็นจริงไปใช้ ทำให้เกิดความผิดพลาดในการปฏิบัติงาน

ข้อเสนอแนะ

จากข้อมูลที่ทำการศึกษา มีข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงพัฒนาการจัดระบบสารสนเทศในโรงเรียนดังต่อไปนี้

1. ด้านบุคลากร ควรมีการกำหนดตัวบุคคลผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติงานสารสนเทศไว้ให้ชัดเจน โดยควรเป็นบุคคลผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ความเข้าใจในเชิงคณิตศาสตร์และเชิงสถิติ เพราะจะช่วยให้การทำงานด้านสารสนเทศประสบผลสำเร็จหรือมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้

ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ ให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบเพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ด้านการปฏิบัติงานสารสนเทศและทักษะการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ เนื่องจากผู้ศึกษาเห็นว่าเป็นวิธีการเดียวที่เป็นไปได้ที่จะแก้ไขปัญหาด้านบุคลากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เพราะติดขัดในเรื่องของ กฎ ระเบียบปฏิบัติ ไม่สามารถจัดสรรอัตรากำลังบุคลากรให้เพียงพอตามที่โรงเรียนต้องการได้ การพัฒนาบุคลากรประจำการ ให้มีความรู้และทักษะในการทำงานจึงเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่ง

2. ด้านงบประมาณ จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบข้อเสนอแนะว่า หน่วยงานบังคับบัญชาควรให้การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานสารสนเทศ โดยเฉพาะการเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศ และงบประมาณด้านอาคารสถานที่ เพื่อให้มีสถานที่ใช้เป็นศูนย์ข้อมูลทางการศึกษาระดับโรงเรียน เป็นห้องพิเศษจัดไว้เป็นสัดส่วนโดยเฉพาะ ใช้เก็บรักษาข้อมูลและเผยแพร่ข้อมูลในหน่วยงาน ผู้ศึกษาเองมีความเห็นว่า การสนับสนุนงบประมาณเป็นสิ่งจำเป็นในการปฏิบัติงานโรงเรียนควรได้รับการจัดสนับสนุนงบประมาณเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานด้านสารสนเทศนับตั้งแต่การสร้างเครื่องมือ ค่าใช้จ่ายสำหรับเจ้าหน้าที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การเผยแพร่ข้อมูลและการรายงานข้อมูลให้หน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจำเป็นต้องจัดทำรูปแบบการเผยแพร่ให้มีความเหมาะสม ในเรื่องนี้ อำรุง จันทวานิช และคนอื่น ๆ (2539, หน้า 39) ได้ให้ทัศนะว่า การใช้ข้อมูลของผู้บริหารในระดับสูง ควรเป็นสารสนเทศที่มีลักษณะสรุปมากรายละเอียดน้อย ผู้บริหารระดับกลางจะใช้สารสนเทศที่มีลักษณะสรุปพอสมควรและมีรายละเอียดมากขึ้น ผู้บริหารระดับปฏิบัติการจะใช้สารสนเทศที่มีลักษณะสรุปน้อย รายละเอียดมากและเพื่อที่จะดำเนินการให้เป็นไปตามข้อคิดเห็นนี้ โรงเรียนจึงต้องการงบประมาณในการเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศให้เหมาะสมกับการใช้ตลอดจนต้องสอดคล้องกับภารกิจของหน่วยงาน ซึ่งหน่วยงานต้นสังกัด ควรให้ความสำคัญและความจำเป็นในการพิจารณาจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานเกี่ยวกับสารสนเทศของโรงเรียน

3. ด้านวัสดุอุปกรณ์ พบข้อเสนอแนะว่าหน่วยงานบังคับบัญชาควรให้การสนับสนุนเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ทันสมัยในด้านการดำเนินงานสารสนเทศให้เพียงพอ เพราะเครื่องมือและอุปกรณ์เป็นปัจจัยอันสำคัญยิ่งในการดำเนินงาน เพราะจะช่วยทำให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ให้มีความรวดเร็วมีความถูกต้องและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จะทำให้ได้รับสารสนเทศที่มีคุณลักษณะที่ดี นำไปใช้ในการบริหารงาน ประเมินงานการวางแผน การตัดสินใจและรายงานได้อย่างทันเหตุการณ์

มากขึ้น ซึ่ง เยาวภา รัตนบัลลังก์ (2538, หน้า 20) ให้ทัศนะว่า สารสนเทศที่ดีควร มีความถูกต้อง มีความสมบูรณ์ ทันเหตุการณ์และมีความกระทัดรัด โรงเรียนจึงมีความต้องการวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือที่ทันสมัย เพื่อใช้ในการจัดการสารสนเทศให้มีคุณลักษณะที่ดีมีคุณภาพในการบริหารงานตามภาระหน้าที่

4. ด้านวิธีการจัดการ พบข้อเสนอแนะว่า ควรมีการวางแผน กำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานและ การใช้งานสารสนเทศให้ชัดเจนไว้ล่วงหน้า มีการกำหนดตารางเวลาหรือปฏิทินในการปฏิบัติงาน ควรจัดให้มีระบบข้อมูลที่เชื่อมโยงกันได้และใช้ข้อมูลร่วมกันในการบริหารงานหรือการวางแผนเกี่ยวกับเรื่องนี้ ผู้ศึกษามีความเห็นว่า วิธีการจัดการเป็นเรื่องสำคัญในการบริหาร หากมีวิธีการจัดการที่ดีย่อมส่งผลให้งานมีความสำเร็จได้เร็วยิ่งขึ้น การกำหนดเป้าหมายในการใช้สารสนเทศเป็นวิธีการจัดการสารสนเทศอย่างหนึ่งที่จะทำให้งานสำเร็จได้ มยุรี รัตนมุง (2537, หน้า 92) ได้ให้ทัศนะในเรื่องนี้ไว้ว่าในการพัฒนาสารสนเทศนั้นต้องมีการศึกษาเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของหน่วยงานเป็นอันดับแรกเพื่อจะได้วางแผนการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศไว้ใช้ ได้เหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ของหน่วยงาน จัดให้มีระบบข้อมูลที่เชื่อมโยงกันได้ และใช้ข้อมูลร่วมกันในการบริหารงานหรือวางแผน เพื่อให้ได้สารสนเทศที่มีความถูกต้องและสามารถนำไปใช้อย่างจริงจัง ทำให้หน่วยงานเห็นความสำคัญของสารสนเทศในการบริหารงาน อำรุง จันทวานิช และคนอื่น ๆ (2529, หน้า 11) ได้ให้แนวความคิดเกี่ยวกับประเด็นนี้ไว้ว่า การใช้ข้อมูลสารสนเทศในการตัดสินใจ และวางแผนจะเป็นการป้องกันการใช้ดุลพินิจเฉพาะบุคคล (Subjective Judgement) ของผู้บริหารได้อีกด้วย การใช้ข้อมูลร่วมกันในการบริหารงานนอกจากจะเป็นการสร้างประสิทธิภาพในการทำงานแล้ว ยังประหยัดทรัพยากรหรือลดข้อจำกัดทางด้านบุคลากร เครื่องมือ และงบประมาณได้อีกทางด้วย

ข้อเสนอแนะทั่วไปเกี่ยวกับการจัดระบบสารสนเทศโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

1. โรงเรียนควรคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสมทำหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานสารสนเทศในโรงเรียนและจัดตั้งคณะทำงานหรือคณะบุคคลร่วมในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นประเภทอัตนัย

2. โรงเรียนควรใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในการประมวลผลข้อมูล เพื่อความถูกต้อง แม่นยำ และจัดเก็บรักษาข้อมูลไว้ในเครื่องคอมพิวเตอร์หรือในแผ่นดิสเกต เพื่อความสะดวก รวดเร็วในการใช้ข้อมูลสารสนเทศ

3. โรงเรียนควรมีการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมายในการดำเนินงานสารสนเทศไว้ล่วงหน้าให้ชัดเจน มีการกำหนดขอบเขต รายการดัชนีของข้อมูลให้ครอบคลุมกับลักษณะงานของโรงเรียนที่ปฏิบัติ

4. โรงเรียนควรจัดสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เช่น แบบสอบถาม แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ เป็นต้น

5. โรงเรียนควรจัดให้มีศูนย์ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษาระดับโรงเรียนไว้โดยเฉพาะ เพื่อใช้เป็นสถานที่จัดเก็บรักษาข้อมูล เผยแพร่ข้อมูลและเสนอผลงานของโรงเรียน

6. โรงเรียนควรนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารงานในโรงเรียนมากที่สุด เช่น การวางแผนปฏิบัติการประจำปี การตัดสินใจวินิจฉัยสั่งการ การประเมินผลงานและการรายงาน เป็นต้น

7. โรงเรียนควรมีการประชาสัมพันธ์ให้บุคลากรในโรงเรียน ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบข้อมูล เพื่อแสวงหาความร่วมมือและนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการศึกษา

8. สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเชียงแสน ควรจัดอบรม ประชุม สัมมนา และศึกษาดูงานให้กับบุคลากรผู้รับผิดชอบ เพื่อเพิ่มพูนความรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการทำงานสารสนเทศของเจ้าหน้าที่

9. สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเชียงแสน ควรจัดสรรงบประมาณด้านครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์ให้กับโรงเรียนครบทุกโรง เพื่อใช้ประโยชน์ในการพัฒนางานสารสนเทศ

10. สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเชียงแสน ควรมีการนิเทศ ควบคุม กำกับ ติดตามผลในการปฏิบัติงานสารสนเทศของโรงเรียน โดยมีแผนงานการนิเทศเป็นรายโรงเรียน ซึ่งจะสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันทีและเป็นการส่งเสริมขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานด้วย

11. สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเชียงแสน ควรจัดให้มีการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลสารสนเทศระดับโรงเรียนทุกโรง โดยใช้ระบบคอมพิวเตอร์ สามารถเชื่อมโยงกับระดับกลุ่มโรงเรียน และอำเภอได้ตามลำดับในระยะแรกอาจไม่ครบทุกโรงเรียน ควรเน้นโรงเรียนที่เป็นศูนย์กลาง หรือเป็นที่ตั้งกลุ่มโรงเรียนก่อน

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ Chiang Mai University